

Habsburská šlechta

recenze knihy

Na den 11. listopadu 2023 připadá sto páté výročí rezignace posledního rakouského císaře a českého krále Karla I. S jeho odchodem do exilu nastala v nástupnických státech po bývalém Rakousku-Uhersku proměna státního zřízení na republikánské. Nadále bylo zakázáno užívat šlechtické atributy – tituly i erby a postupně docházelo k ukončení nobilitačních procesů. Fenomén šlechtictví provázel společnost po staletí a v zemích rakousko-uherské monarchie posléze vyústil v pokles jeho prestiže, daný společenským vývojem po roce 1848 a způsobený stále snadnějšími podmínkami pro získání nobilitace v období tzv. „dlouhého“ 19. století. Dějinám této doby se věnuje prof. PhDr. Jan Županič - jeho kniha s názvem Habsburská šlechta: Proměna elit podunajské monarchie v dlouhém devatenáctém století - je informativní hodnotou dané problematiky a svým rozsahem ojedinělá.

Na téměř devíti stovkách stran formátu A4 se v šestnácti kapitolách (obsahujících mnoho podkapitol a na konci jednotlivě doplněných o podrobný poznámkový aparát) lze do nejmenších podrobností seznámit se strukturami procesu nobilitace, hierarchie šlechtických titulů, vojenských i civilních řádů a podmínek jejich udílení, nobilitace žen či osob dle jiné konfese než katolické, kategorizace šlechty (podnikatelská, taláru, duchovenstvo) – vše rozděleno i dle zemského uspořádání. Nechybí analýza právní problematiky případů zisku i ztráty a dobrovolné rezignace na šlechtictví. Objevně se jeví zejména pasáže vysvětlující tzv. systematizované šlechtictví i okolnosti ohledně nobilitací schválených císařem Karlem I. (právně problematických v období 28. října – 11. listopadu 1918 a následně po dobu jeho pobytu v exilu).

Popsány jsou osudy významných osob, jejichž zásluhy zakládaly důvod k povýšení do šlechtického stavu a držbě erbu i jejich úsilí (v některých případech i za cenu nepříjemností s podvodnými genealogy, kteří měli pomoci prokázat dříve údajně ztracené šlechtictví), které někdy nebylo úspěšné. Část textu se skládá z příběhů Čechů, Moravanů a Slezanů (ve smyslu zemském i národnostním), které nobilitace neminula - mezi oceněnými byli např. podnikatel v textilním průmyslu Josef Bartoň, malíř Václav Brožík, přírodovědec Jan Evangelista Purkyně, politik František Ladislav Rieger, podnikatel ve strojírenství František Ringhoffer, podnikatel v poštovníctví Václav Špaček, architekt Josef Zítka aj. Podrobně zmíněny jsou i případy možných nobilitací,

ovlivněných politickými souvislostmi - např. historik František Palacký se nositelem šlechtického titulu z vlastní vůle nestal ...

Text publikace je doplněn fotografiemi dobových portrétů a šlechtických sídel. Nejvyšší absolutorium si však zaslouží množství precizních tabulek a grafů, které nobilitace statisticky sčítají z mnoha náhledů a jsou jasné i laikům. Vrcholem vizualizace knihy je mnoho erbů nakreslených v černobílé podobě (jiná varianta zřejmě nebyla možná) Michalem Fialou, který prokazuje svoje výtvarné mistrovství – jeho styl tenké linky umožňuje vnímat každý detail jednotlivých kreseb (barevné erby lze zhlédnout na www.novanobilitas.eu).

Pokud v této knize plné údajů nelze nalézt popis konkrétního životního osudu a okolností vedoucích k nobilitaci významné či zajímavé osobnosti, pak toto konstatování se zdá být subjektivním, záleží na zájmu čtenářů – např. mezi osobami zmíněnými v souvislosti s mexickým dvorem císaře Maxmiliána chybí lékárník František Kaska, který se zasloužil o opětovné prohloubení rakousko-mexických diplomatických styků a v Mexiku se stal honorárním konzulem - byl nobilitován císařským rozhodnutím ze dne 6. srpna 1901.

Kniha Habsburská šlechta: Proměna elit podunajské monarchie v dlouhém devatenáctém století je bezpochyby výjimečná - lze říci, že se jedná o autorovo celoživotní dílo. Oba pánové - prof. PhDr. Jan Županič a Michal Fiala - si zaslouží velký respekt a uznání patří všem, kdo umožnili vydání této publikace.

prof. PhDr. Jan Županič - Habsburská šlechta: Proměna elit podunajské monarchie v dlouhém devatenáctém století, ISBN: 978-80-86781-44-0, 896 str., 1. vyd., Nakladatelství Pankrác v Praze, rok 2023.

Autor textu: Stanislav Vaněk